2. Bitkisel Tasarımda Form Özelliği

Genel olarak bitkinin formu iki faktörün kombine etkisi sonucunda oluşur. Birincisi bitkinin sahip olduğu genetik özelliklerini ortaya koyduğu orinal formu, diğeri modifikasyonlar ya da çevre koşullarının etkisiyle oluşan formudur. Bir bitkinin doğal formu nedir? Örneğin Pinus nigra'nın doğal formunu tanımlarken açık alanda gelişen tek bir ferdin formu mu, sık bir koruluk içinde mi, ya da kayalıkların üzerinde bir türün formu mu? Hepsi de aynı türün temsilcileri olmakla birlikte çok değişik görünüşlere sahiptir.

Ancak bir tasarımda plancının bitki türü için üç prensibi göz önünde bulundurulmalıdır.

1) Tasarımda estetik ve işlevsel yönden uygun formun düşünülmesi ya da ele alınması.
2) Forma uygun gelişen bitki türünün seçimi
3) Bu formda gelişmeye uygun ekolojik koşulların temini

Ayrıca bitkilerde form özelliği, gövde alanı ve dallanma durumuna göre sonsuz değişmeler gösterir.

Bitkilerin yatay ve düşey ölçüleri arasındaki oran onların formlarını oluşturur. Bitki formları, yüksekliğin genişliğe 1\10-12 oranında olduğu horizontal özellik ile genişliğin yüksekliğe 1\10-12 oranında olduğu vertikal (düşey) arasında sonsuz özellik gösterir.

Bitkileri formları, simetrik-asimetrik, horizontal-vertikal, dik-yayılıcı, açık-kapalı vs. sonsuz sıralanma gösterir.

Bitkilerin silüetleri yönünden; kare, yuvarlak, elips, oval, üçgen, beşgen vb. çizgisel formda olabilir. Ya da, bitki kitleside, elipsoid, konikal, imegiiler gibi volümetrik formda olabilir.

Birçok ağacın çizgi ve hacim formları, genç olgun ve yaklaşık devresinde değişik görünüşe sahip olabilir. Cedrus libani genç yaşta dar piramit formda iken, olgun yaşta yayvan piramit, yaşlandığında manzara forma sahip olur. At kestanesinde ise, gençken ana gövde üzerinde dallar birbirine çok yakın olduğu halde, yaşlandıklarında dalların yana açılması ve sarkmaları nedeniyle dağınık forma sahip olurlar.

Bitkilerin form özellikleri, psikolojik yönden de etkilidir. Geometrik forma sahip olanlar insanları disipline etmesine karşın, manzara formdakiler serbestlik ve hareket hissini uyandırır. Salkım formlu bir ağaç karşısında ise kişi sakinleşir, yumuşar ve iç alemine kapanır.

Bitkileri yapraklı iken görünüşleri ve kişi üzerindeki etkileri, kışın yapraksız oldukları zamana göre değişiktir. Kışın çizgisel özellikleri baskındır. Bu nedenle, çizgisel formları ilginç ve estetik olan bitkilerin tasarımda düz arka fonlar önüne, duvar önlerine konması gerekir.

Bitkilerin form özelliği yönünden, topiory çalışmasında değerlendirmek olasıdır. Böyle bir çalışma serbest büyüyen bitkiler ile devserlar, basamaklar, heykeller gibi mimari projeler arasında bir bağlantı kurmaya yardım eder.

Bitki formlarını, tasarımda estetik ve işlevsel ilkeler açısından değerlendirilmelidir. Düşey boyutlarına yatay boyutlar daha faza olanlar zemin örtüsü olarak kullanılmaya uygundur. Yatay boyutları düşey boyutlarına oranla az olanlar ise vurgu, alanı kuşatma, sınırlandırma ve mekanı belirleme için uygun bitki

⊙YUVARLAK FORMLULAR NEREDE KULLANILIRLAR?
— Mekan kusatmalarında
— Mekanda vurgu yaparlar (bütün formlulardan sonra)
— Kitle oluştururlar
— Mekan düzenlerler.

materyalidir. Yuvarlak formlu ağaçlar, kitle oluşturma ve mekan düzenleme için önemlidir.
Bitkileri form özelliğinden yararlanılarak değişik kompozisyonlar oluşturmak mümkündür. Örneğin Japon bahçesinde alçak ve sık dallı, yuvarlak habitüslü Azalca ile dallanma şekli değişik yönlerde olan informal Pinus sylvestris (sarı çam) ve düşey çizgili Bambo arasında kontrast (zıtlık) vardır.

⊛ Bitkisel tasarımda, dik gelişen-yayılıcı formların kombinasyonu, yatay-dik çizgilerin zıtlığı, statik-dinamik etkilerin bir araya getirilişi ilginç sonuçlar yaratır. Örneğin, su kenarında yer alan piramit Kavak ile salkım söğüt ve suyun horizontal çizgisi dikey yükselme ve yerde sürünmeyi kombine etmek üzere bir araya getirilir.

Genellikle bitkiler salkım formlu, sütun formlu, piramit, yuvarlak, manzara formlu ağaçlar olarak farklı habitus özellikleri gösterirler.

2.1. Sütun formlu ağaçlar ve çalılar salkım formlu ağaçlar etkili elemanlar olmasına karşın bir mekanda fazla miktarda kullanılması monotonluk yaratır. Diğer ağaçlardan izole edilmiş mekanlarda örneğin çimenlik bir alanda salkım formdaki ağaç, özelliklerini çok iyi ortaya koyar. Bina yakınında, gölge temin eder ve yapıların keskin çizgilerini yumuşatır. Aynı durum, kavisli çizgileri taşıyan kubbeli yapılarla, horizontal dallı Lübnan sedirleri arasında da vardır.

Genellikle, salkım formlu ağaçlarda, arzu edilen yüksekliğe gelinceye kadar birkaç dallı olarak budanarak ilginç görünüş sağlanır.
Aksi taktirde her tarafa olacak dallanma ile büyüme yavaş olur.
Salix babylonica ve Tilia patiolaris gibi Bı ağaçlar herhangibir işlem görmeksizin en son yüksekliğe ulaşabilir.

◉ Salkım formlu ya da salkım dallı ağaç ve çalılar:

→Bina yakınında şekle tesir eder.

⊙SALKIM FORMLU AĞAÇLAR

Geniş yapraklılar

1 Acacia pentula
2 Betula pendula
3 Carpinus betulus pendula
4 Cotaneaster salicifolia
5 Fagus sylvatica pendula
6 Fraxinus exelsior pendula
7 Gledtschiya triacanthas pendula
8 Morus alba pendula
9 Salix babylonica →Herhangi bir müdahale isteme?
10 Spirea van hauttei

→Su kenarlarında kullanılırlar.
→Çok sık birarada kullanmamalıyız, aksi taktirde etkisini kaybeder.
→Çok keskin hatları yumuşatmak için kullanılır.
→Bazıları çeşitlik olarak bu özelliğe sahipken, bazıları aşı ile bu forma kavuşur.

İbreliler

1 Cedrus atlantica pendula
2 Cedrus deodora
3 Chamaecyparis lausoniana pendula
4 Chamaecyparis nootkatensis pendula
5 Juniperus virginiana pendula
6 Picea excelsa pendula
7 Taxus baccata pendula
8 Thuja orientalis pendula
9 Buxus sempervirens pendula

2.2. Sütun ve piramit formlu ağaç ve çalılar dikine büyüyen ağaçların dikkatini çekme ve etkileme güçleri baskındır. Bir cami ve kilisenin minare ve kubbelerinin uyandırdığı heyecan, piramit formlu kavakla aynıdır. Bu gibi ağaçlar, alçak ve monoton horizontal çizgileri taşıyan bitki gruplarına kazandırır. Ayrıca, yapılarla da benzer etkiyi yaratacak kombinasyonu oluşturur. Bu nedenle, sütun formlu ağaçların özellikle kent içindeki plantasyonlarda özel bir değeri vardır.

Bazı sütun ve piramit formlu ağaç ve çalılar:

- Sütun formlu ağaçlar

Geniş yapraklılar

1-Aesculus hippocastanum pyramidalis
2-Betula pendula fatigiata
3-carpinus betulus fastigiata
4-ginkgobiloba fastigiata
5-morus alba fastigiata
6-populus alba pyramidalis
7-populus nigra pyramidalis
8- robinia pseudoacacia fastigiata

İbreliler

1- cupressus sempervirens fastigiata
2 - juniperus virginiana pyramidalis
3- pinus sylvestirs fastigiata
4-taxus baccata var. Fastigiata
5-thuja orientalis fastigiata
6 - thuja occidentalis pyramidalis

- Piramit formlu ağaçlar

Geniş yapraklılar

1-Betula türleri
2-Fagus türleri
3-İlex aquifolium
4-Magnolia Grandiylora
5-Quercus cerris
6-Tilia condata
7-Tilia tomentosa

İbreliler

1- A bies türleri
2- Cedrus türleri
3- Chamaecyparis türleri
4- Cupressus arizonica
5- Cupressus sempervirens
6- Picea türleri
7- Pinus nigra var. Pyramidalis türleri
8- Sequoia sempervirens
9- Thuja orientalis

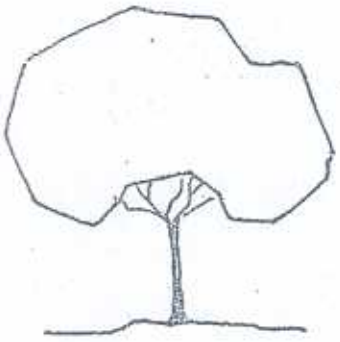
⊘ SÜTUN FORMLULAR

→ Dikkat çekme
→ Vurgulama
→ Etkileme gücü
} etkilere sahip!

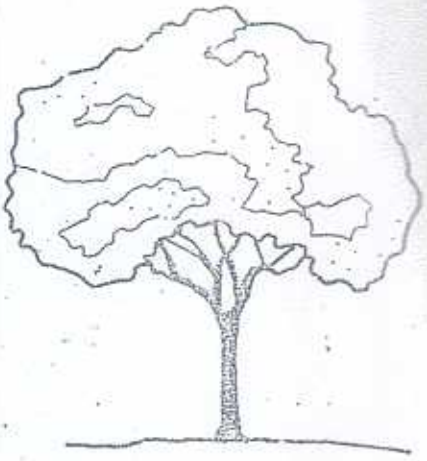
↓

NEREDE KULLANILIRLAR?

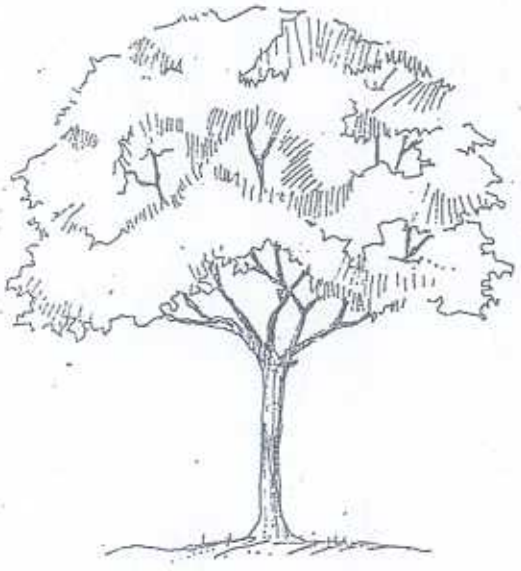
- Tünele yaklaşınca
- Tünel giriş-çıkışlarında
- Demir yollarında
- Aksları vurgulamak için
- Kentlerdeki küçük ölçekli avlularda

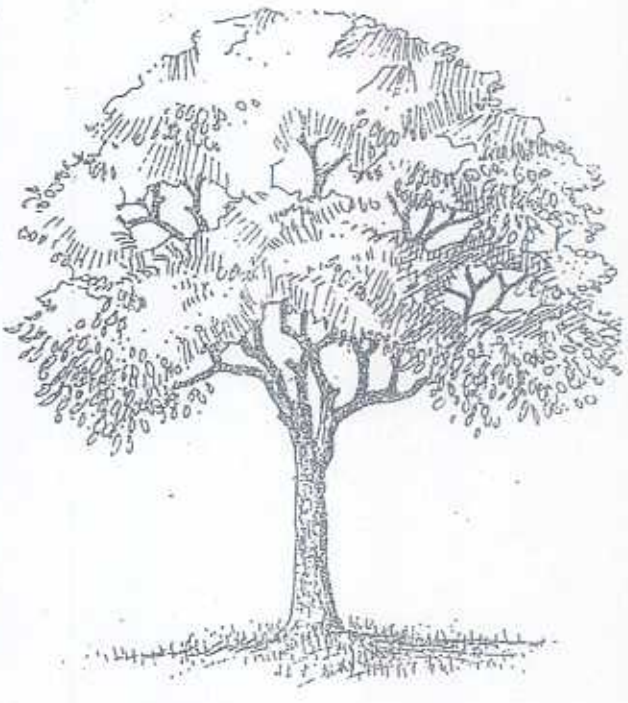
A. UZAK MESAFE

B. ORTA UZAK MESAFE

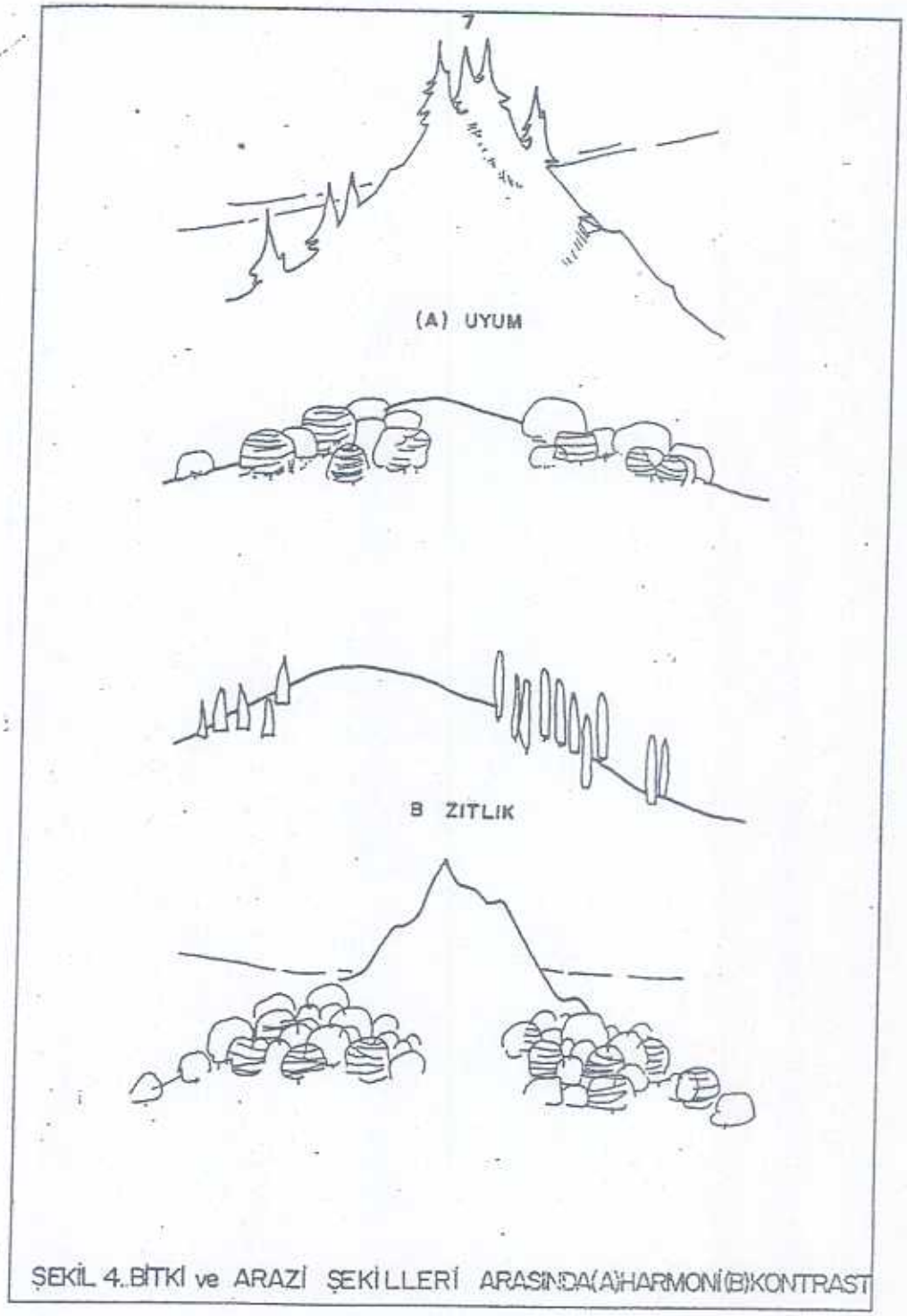

C. ORTA YAKIN MESAFE

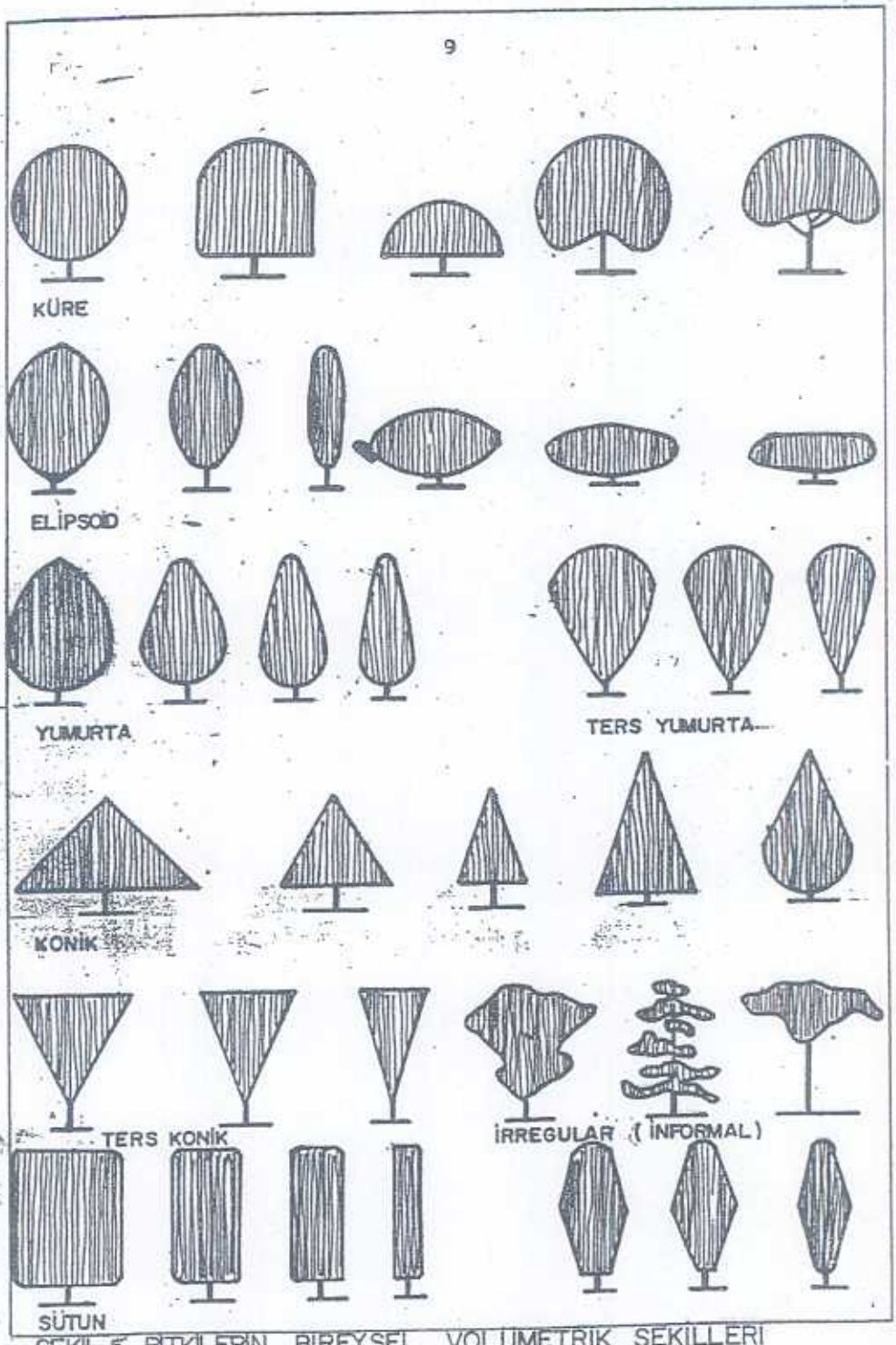

D. YAKIN POZİSYON

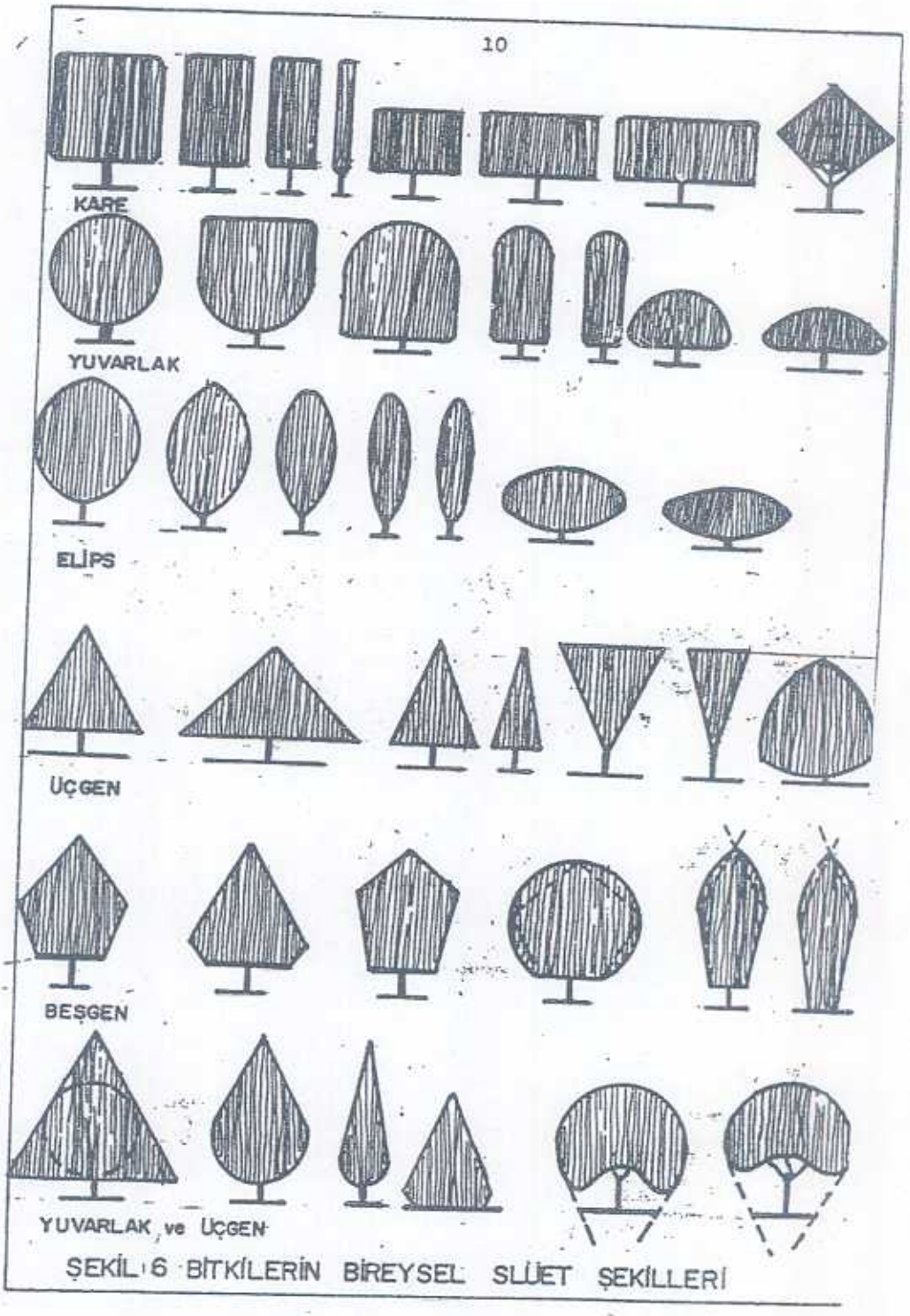
ŞEKİL (33).

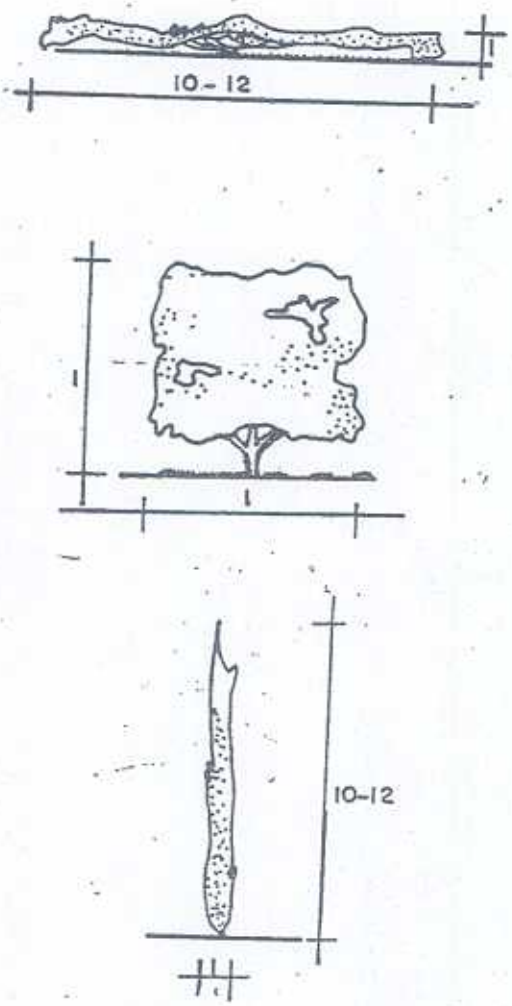
ŞEKİL 4. BİTKİ ve ARAZİ ŞEKİLLERİ ARASINDA (A) HARMONİ (B) KONTRAST

ŞEKİL 5. BİTKİLERİN BİREYSEL VOLÜMETRİK ŞEKİLLERİ

ŞEKİL 6 BİTKİLERİN BİREYSEL SİLÜET ŞEKİLLERİ

ŞEKİL 7 BİTKİLERİN DİKEY ve YATAY YÖNDE GELİŞME ORANLARI